

UNIVERSALIŲ DAUGIAFUNKCINIŲ CENTRŲ (UDC) STEIGIMAS IR PLĖTRA: TYRIMO METODIKA ATASKAITA

Data	2008
Versija	ORIGINALAS

Vykdytojas	Užsakovas
UAB „Eurointegracijos projektai“	LR Švietimo ir mokslo ministerija
	

Vilnius, 2008

TURINYS

1. TYRIMO METODOLOGIJA	3
2. TYRIMO METODŲ PAGRINDIMAS	4
2.1. NACIONALINĖS IR TARPTAUTINĖS PATIRTIES ANALIZĖ	4
2.2. SAVIVALDYBIŲ DARBUOTOJŲ ANKETINĖ APKLAUSA.....	4
2.3. EKSPERTŲ METODAS.....	5
3. IŠVADOS	8
PRIEDAI	9

1. TYRIMO METODOLOGIJA

Ši ataskaita skirta apibūdinti ir pagrįsti respondentų ir institucijų pasirinkimą, išvardinti pasirinktus tyrimo metodus, pateikti apklausos klausimus.

Vadovaujantis techninės užduoties nuostatomis, tyrėjai išnagrinėjo Lietuvos ir kitų Europos šalių gerąją patirtį, steigiant ir valdant edukacines ir sociokultūrines paslaugas teikiančias institucijas, sėkmingai veikiančių institucijų patirtį, siekiant pagrįsti ir aprašyti universalius daugiafunkcinio centro, kaip švietimo paslaugas pagal vietos gyventojų poreikius teikiančios įstaigos, modelį. Numatant nuostatų įgyvendinimo galimybes, atliekamas kompleksinis Lietuvos ir užsienio patirties tyrimas, kurio **tikslas** – pagrįsti universalaus daugiafunkcinio centro, teikiančio vietos bendruomenės poreikius atliepiančias švietimo paslaugas, modelį.

Tyrimo uždaviniai:

1. Išanalizuoti Lietuvos ir užsienio šalių gerąją patirtį, steigiant ir valdant edukacines ir sociokultūrines paslaugas teikiančias institucijas.
2. Išanalizuoti Lietuvoje veikiančių socioedukacinių centrų teikiamų paslaugų pobūdį ir gyventojų poreikius.
3. Parengti Lietuvoje sėkmingiausiai veikiančių UDC žemėlapi.
4. Remiantis užsienio ir Lietuvos gerosios patirties analize aprašyti universalaus daugiafunkcinio centro, kaip švietimo paslaugas pagal vietos gyventojų poreikius teikiančios įstaigos modelio aprašą.

Tyrimo metodai: anketinė apklausa, ekspertų interviu.

Pirmajame tyrimo etape taikomi kokybiniai ir kiekybiniai tyrimo metodai. Siekiant identifikuoti Lietuvos savivaldybėse veikiančių edukacinių, socialinių, kultūrinių centrų teikiamas paslaugas taikytas standartizuoto tipo anoniminės anketinės apklausos metodas savivaldybės darbuotojams (kiekybinio tipo duomenų rinkimo metodas (Kardelis, 2005; Tidikis, 2003). Siekiant parengti hipotetinį UDC modelį ir apibūdinti jo veiklos charakteristikas apklausti savivaldybių darbuotojai apie UDC galimas paslaugas ir vietos bendruomenės poreikius. Taikomas standartizuoto tipo anoniminės anketinės apklausos metodas.

Analizuojant kiekybinių tyrimų duomenis taikyta *aprašomoji statistika*. Tai duomenų sisteminimo ir grafinio vaizdavimo metodas, kuris leidžia daryti pagrįstas išvadas apie nagrinėjamas savybes (Čekanavičius, Murauskas, 2003, p. 25). Remiantis šiuo metodu koncentruotai pateikiama informacija, esanti dideliuose duomenų masyvuose. Remiantis aprašomosios statistikos metodu skaičiuojami kintamųjų dažniai, siekiant pastebėti dažniausiai ar rečiausiai pasikartojančias duomenų aibės savybes, padėties ir sklaidos charakteristikas.

Antrajame tyrimo etape siekiant išanalizuoti Lietuvos ir užsienio veikiančių socialinių edukacinių centrų gerąją patirtį pusiau struktūrizuoto ekspertų interviu metodu apklausti Užsienio ir Lietuvos ekspertai. Duomenys apdoroti turinio analizės metodu. Turinio analizėje, remiantis tyrimo tikslu, išskirtos kategorijos, vėliau – kategorijų sritys, skaičiavimo vienetas ir skaičiuojamas kategorijos pasikartojimo dažnis (Bailey, 1987, p. 302, Luobikienė, 2003, p. 91).

Atliekant tyrimą, buvo nutarta papildyti tyrimo aprėptį literatūros šaltinių analize, kurios tikslas – išanalizuoti ir pagrįsti istorines ir kitas UDC atsiradimo, veiklos ir plėtros prielaidas Lietuvoje ir užsienio šalyse.

2. TYRIMO METODŲ PAGRINDIMAS

Šioje ataskaitos dalyje pateikiama informacija apie taikytų metodų (3) pagrindimą, siekiant visapusiško, nuodugnaus ir aktualaus tyrimo tikslo pasiekimo. Pagrindžiamas kiekvienas iš 3 tyrimo metodų:

- Nacionalinės ir tarptautinės patirties analizė (istorinių prielaidų tyrimas);
- Savivaldybių darbuotojų anketinė apklausa;
- Ekspertų metodas.

2.1. NACIONALINĖS IR TARPTAUTINĖS PATIRTIES ANALIZĖ

Tiek Lietuvos, tiek užsienio šalių praktikoje galima aptikti įvairių pavyzdžių ir institucijų, kurių veikla patenka į universalių daigiafunkcinių centrų sąvokos apibūdinimą. Dėl šios priežasties labai svarbu ištirti šių pavyzdžių istorines prielaidas tam, kad:

- išvengti UDC steigimo, veiklos organizavimo, plėtos ir pan. klaidų;
- realizuoti sėkmingiausius pavyzdžius;
- maksimaliai sumažinti „mokymąsi klaidų taisymo būdu“ ir laiką nuo eksperimento diegimo iki sėkmingos veiklos pradžios momento.

Analizė atliekama:

- atliktų tyrimų analizė;
- teisės aktų, susijusių su UDC veikla, analizė;
- mokslinės literatūros analizė.

Pagrindiniai analizės aspektai:

- vietos savivaldos ir kitų viešojo valdymo institucijų, NVO veikla UDC srityje;
- projektinė veikla ir biudžetiniai veiklos organizavimo, plėtos aspektai;
- sociokultūrinio ugdymo patirties pavyzdžių ir sėkmingų sociokultūrinių eksperimentų analizė;
- UDC atsiradimo ypatumai ir prielaidos;
- Analogiškų veikiančių institucijų analizė: teikiamos paslaugos, veiklos organizavimo principai, tikslinės grupės ir pan.;
- kt.

Nacionalinės ir tarptautinės patirties analizės rezultatai tinkami panaudojant UDC veiklos modelio aprašui parengti.

2.2. SAVIVALDYBIŲ DARBUOTOJŲ ANKETINĖ APKLAUSA

Siekiant išsiaiškinti Universalių daigiafunkcinių centrų steigimo ir plėtos esamą būklę ir tendencijų analizę buvo taikomas anketinės apklausos metodas savivaldybių darbuotojams. Klausimyno tikslas:

1. Išsiaiškinti sėkmingiausias kelias socioedukacines funkcijas išplėtojusią savivaldybę centrų veiklą;
2. Parengti sėkmingiausiai savivaldybėse veikiančių centrų žemėlapi;

3. Išsiaiškinti trūkstamas paslaugas kaimo bendruomenėse ir galimas UDC:

- funkcijas;
- tikslines grupes;
- valdymo struktūrą;
- finansavimo šaltinius.

Tiriamųjų imtis. Ją sudarė 43 Lietuvos savivaldybių atstovai (užtikrinamas tyrimo apklausos reprezentatyvumas).

Tyrimo etika. Vykdamas kiekybinį tyrimą buvo užtikrinti etikos principai: geranoriškumas, pagarba asmens orumui, teisingumas ir teisė gauti tikslią informaciją.

Į tyrimui naudojamos aketinės standartinės apklausos formą įtraukiami klausimai dėl:

Minėtais klausimais siekiama:

- išanalizuoti sėkmingus socioedukacines funkcijas vykdančių iniciatyvų pavyzdžius ir sudaryti jų žemėlapi;
- išanalizuoti šių pasaulių tikslines grupes ir institucinio valdymo ypatumus;
- ištirti šių pavyzdžių sėkmingumą lemiančius veiksniai.

Tyrimas atliktas dviem etapais, siekiant nuodugniau ištirti UDC pavyzdžius, kiekvieno paskesnio etapo metu detalizuojant prieš tai pateiktą informaciją ir eliminuojant pavyzdžius, nesusijusius su tyrimo objektu ar turinčius jam neigiamos įtakos.

Tyrimui naudojamos apklausos forma pateikiama 1-2 prieduose.

2.3. EKSPERTŲ METODAS

Ekspertų metodą pasirinktas, siekiant pateikti įvairių šalių geriausių pavyzdžių vertinimo ir realių pasiūlymų dėl UDC veiklos organizavimo galimybių Lietuvoje. Dėl šios priežasties ekspertų tyrimą sudarė 2 ekspertų grupės, atitinkamai tyrimą sudaro 2 dalys:

- Lietuvos ekspertų apklausa;
- Užsienio ekspertų apklausa.

Atliekant ekspertų apklausą, vadovautasis Techninės užduoties sąlygomis.

Lietuvos ekspertų apklausa. Vienas iš tyrimo tikslų – išsiaiškinti sėkmingiausiai veikiančius savivaldybėse kelias socioedukacines funkcijas išplėtojusius centrus, kurių patirtimi remiantis būtų galima parengti UDC modelį. Iš pirminės savivaldybių apklausos anketų buvo atrinkti centrai vykdančys keletą funkcijų. Tai: Ukmergės rajono Lyduokių kaimo bendruomenės centras (gyventojų skaičius - 163, www.std.lt, 2001), Deltuvos miestelio kaimo bendruomenės centras (gyventojų skaičius - 503, www.std.lt, 2001), Tolučių – Bajorų kaimo bendruomenės centras (gyventojų skaičius - 241, www.std.lt, 2001), Zarasų rajono Salako bendruomenės centras (seniūnijoje gyventojų skaičius – 1256, miestelyje - 604, www.std.lt, 2001), Kauno neįgaliojo jaunimo užimtumo centras (gyventojų skaičius mieste – 356.701, (<http://www.kaunas.lt/files/296/Teritorija,%20gyventoju%20skaicius.doc>), Jonavos rajono neįgaliųjų veiklos centras (gyventojų skaičius rajone 52 286 tūkst., iš jų mieste – 34 695 (<http://www.jonava.lt/index.php/lt/37217/>) ir Utenos vaikų socialinės paramos ir ugdymo centras (gyventojų skaičius rajone 48 922, iš jų mieste – 34 695, <http://www.utena.lt/index.php?ItemId=6282>).

Šių centrų vadovai atsakė į pateiktus klausimus apie centro steigėją(-us), centrų tikslus bei uždavinius, klientus, darbuotojus, finansavimą bendradarbiavimą ir kt.

Lietuvos ekspertų apklausos metu siekta nustatyti veikiančių Lietuvoje daugiafunkcinių centrų:

- Tikslus ir uždavinius;
- UDC funkcijas ir veiklos principus;
- Teikiamas paslaugas ir tikslines grupes;
- Vykdomą projektinę veiklą;
- Valdymo struktūrą;
- Finansavimo šaltinius.

Analizuojant ekspertų apklausos rezultatus remtasi turinio analizės metodu: 1) skaitomi respondentų atsakymai ir išskiriami esminiai aspektai, kuriuos atspindi frazės, žodžiai bei remiantis išskirtais raktiniais žodžiais skiriamos kategorijos; 2) atliktas prasminių elementų identifikavimas: kategorijų turinio skaidymas, išskiriant pastarųjų elementus; 3) prasminių elementų suskirstymas į subkategorijas; 4) turinio duomenų interpretavimas.

Tyrimui naudojamos apklausos forma pateikiama 3 priede.

Užsienio ekspertų apklausa. Ekspertų metodu siekta išanalizuoti užsienio šalių daugiafunkcinių centrų veiklos modelį. Ekspertų vertinimo metodikos imties tūrį sudarė 12 ekspertų pagal analizuojamas užsienio šalis, UDC pavyzdžius. Į ekspertus atrenkami dviejų kategorijų asmenys (žr. 2.3.1 lentelę):

1. ekspertai – aukštųjų mokyklų dėstytojai, turintys socialinių mokslų daktaro laipsnį, dėstomuose teoriniuose kursuose integruojantys Pagalbos centrų, užimtumo temas;
2. ekspertai – turintys ne mažesnę kaip penkerių metų vadybinio darbo užimtumo centruose patirtį.

2.3.1. lentelė. Informacija apie ekspertus (absoliutūs skaičiai)

Ekspertų tipai	Vardas, pavardė	Institucija	Šalis
Universitetų dėstytojai	Hans Uwe Otto	Bielefeld Universitetas, profesorius (socialinis darbas, socialinė pedagogika)	Vokietija
	John Patrik	Indianos Universitetas, profesorius emeritas,	Jungtinės Amerikos Valstijos
	Terrence Masson	Indianos Universitetas, Edukacijos mokykla, prodekanas	Jungtinės Amerikos Valstijos
	Teresa Smith	Oksfordo universitetas, Socialinės politikos ir socialinio darbo departamento direktorė	Didžioji Britanija
	Amy Strother	Salvation Army Harbor Light Center 2400 N. Tibbs Ave. Indianapolis, IN 46222	Jungtinės Amerikos Valstijos
	Lyn Niels	Pardue Universitetas, Edukacinės programos profesorius, Rusijos, Lietuvos, JAV universitetų ir mokyklų tinklo vadovas	Jungtinės Amerikos Valstijos

Ekspertų tipai	Vardas, pavardė	Institucija	Šalis
	Lorran Leciaure	Sherburd Universiteto užsienio skyriaus projektų skyriaus vadovas	Prancūzija
Ekspertai praktikai turintys ne mažesnę kaip 5 metų darbo patirtį	Bill Sinclair	St. Stephen Community House	Kanada
	Eigil Kjaegard	Jaunimo mokyklos direktorius	Danija
	Rima Martinėnienė	<i>Fremtidsbroen ir Stidsholt efterskole mokytoja</i>	Danija
	Jan Einar Krakeviki	Rogaland centro socialinis kuratorius	Norvegija
	Perine Solgnac	Studentė ir socialinė darbuotoja; Perine.soignac@hotmail.com	Prancūzija

Šaltinis: sudaryta autorių

Ekspertų apklausos procedūra vyko struktūrizuoto interviu forma. Užsienio ekspertų apklausos metu siekta išsiaiškinti:

- šalyje bendruomenės/savivaldos/ regiono/ šalies lygmenyje veikiančių daugiafunkcinių centrų dažniausiai teikiamas paslaugas ir tikslines grupes kam tos paslaugos teikiamos;
- šiuose centruose dirbančius darbuotojus (specialistus);
- centrų finansavimą, struktūrą ir valdymą

Ekspertų buvo prašoma apibūdinti jų šalyje veikiančius daugiafunkcinius centrus pagal šias kategorijas:

- teikiamas paslaugas;
- tikslines grupes kam tos paslaugos teikiamos;
- centruose dirbančius darbuotojus (specialistus);
- šių centrų finansavimą, struktūrą ir valdymą.

Užsienio ekspertų tyrimui naudojama Lietuvos ekspertų nuomonės tyrimui analogiška anketa.

3. IŠVADOS

Pagrindinės išvados:

- formuojamas instrumentų paketas leidžia nuodugniai ištirti objektą, jį apibrėžti laike ir erdvėje;
- tyrimo objektas išlieka tas pats visose tyrimo dalyse, todėl jo analizė atliekama nuosekliai;
- pasirinktas tyrimui naudojamų metodų rinkinys atitinka tyrimo objektą ir jo savybes, todėl užtikrina tyrimo objektyvumą ir reprezentatyvumą.

Remiantis šios ataskaitos medžiaga, atliekama esamos būklės ir tendencijų analizė (Antroji ataskaita „Universalūs daigiafunkciniai centrai (UDC): Esamos būklės ir tendencijų analizė“).

PRIEDAI

Priedo numeris	Priedo pavadinimas	Priedo apimtis
1 priedas	Tyrimo anketos forma	2 psl.
2 priedas	Tyrimo anketos forma	2 psl.
3 priedas	Tyrimo anketos forma	2 psl.

Ataskaitos „Universalių daigiafunkcinių centrų (UDC)
steigimas ir plėtra: tyrimo metodika“
1 priedas

ANKETA
SAVIVALDYBĖS DARBUOTOJAMS (1)

Siekiant išsiaiškinti Universalių daigiafunkcinių centrų steigimo ir plėtos esamą būklę ir tendencijų analizę, maloniai prašome atsakyti į žemiau jums pateiktus klausimus.

Įvardinkite sėkmingiausiai kelias socioedukacines funkcijas jūsų savivaldybėje (neformalus užimtumas, švietimas, socialinė pedagoginė psichologinė pagalba, projektinė veikla ir kt.) išplėtojusių centrų veiklą

Paslauga	Centro pavadinimas	Kontaktiniai duomenys	Tikslinė grupė	Teikiamos paslaugos
Dienos centrai				
Pagalbos centrai <i>(Pedagoginės/psichologinės/socialinės/krizių centrai)</i>				
Bendruomenės centrai				
Šeimos centrai				
Globos institucijos				
Priklausomybių ligų centrai				
Suaugusiųjų tęstinio mokymo centrai				

<i>Kas jūsų nuomone lemia šių centrų veiklos sėkmę? (Įvardinkite)</i>	
---	--

Atsakymus siųskite:

el. paštu: ode@vpu.lt

fax: 852607783

elektroninę versiją galite gauti parašę el.paštu: ode@vpu.lt

Jūsų atsakymų laukiame iki š.m. gruodžio 12 dienos.

Ataskaitos „Universalių daugiafunkcinių centrų (UDC)
steigimas ir plėtra: tyrimo metodika“
2 priedas

ANKETA
SAVIVALDYBĖS DARBUOTOJAMS (2)

Siekiant išsiaiškinti Universalių daugiafunkcinių centrų steigimo ir plėtros esamą būklę ir tendencijų analizę, maloniai prašome atsakyti į žemiau jums pateiktus klausimus.

Kiek daugiafunkcinių centrų turėtų būti jūsų savivaldybėje? <i>(pabraukite jums tinkantį atsakymo variantą)</i>	1. kiekvienoje seniūnijoje 2. vienas 3. du 4. trys 5. keturi 6. nežinau 7. kita(Irašykite).....
Kodėl jūs taip manote? <i>(savo atsakymą pagrįskite)</i>	
Kokias paslaugas daugiafunkciniai centrai turėtų teikti? <i>(pabraukite jums tinkančius atsakymo variantus, jų galite pasirinkti kelis)</i>	Užimtumo: 1. popamokinis vaikų užimtumas 2. suaugusiųjų užimtumas Ugdymo/ švietimo: 3. ikimokyklinis ugdymas 4. priešmokyklinis ugdymas 5. dienos centras vaikams 6. suaugusiųjų švietimo centras 7. suaugusiųjų tęstinio mokymo centras 8. savišvietos centras Pagalbos: 9. socialinė pagalba įvairioms amžiaus grupėms 10. pedagoginė pagalba vaikui/šeimai/ mokytojams 11. psichologinė pagalba įvairioms amžiaus grupėms Globos: 12. vaikų globa 13. senelių globa

	Kita: 14. kita (<i>Įrašykite</i>)..... 15. kita (<i>Įrašykite</i>)..... 16. kita (<i>Įrašykite</i>).....
Kokie jūsų nuomone turėtų dirbti specialistai? <i>(pabraukite jums tinkančius atsakymo variantus, jų galite pasirinkti kelis)</i>	1. socialiniai pedagogai 2. socialiniai darbuotojai 3. specialūs pedagogai 4. logopedai 5. psichologai 6. ikimokyklinio ugdymo specialistai 7. bibliotekininkas 8. gydytojas 9. slaugytojai 10. pedagogai 11. IT specialistai 12. Kita (<i>Įrašykite</i>)..... 13. Kita (<i>Įrašykite</i>).....
Koks būtų galimas šių centrų finansavimo modelis? <i>(pabraukite jums tinkančius atsakymų variantus ir įrašykite procentinę lėšų)</i>	1. savivaldybė (....) proc. 2. privatūs asmenys (...) proc. 3. projektinės lėšos (....) proc. 4. Kita (<i>Įrašykite</i>).....(....) proc. 5. Kita (<i>Įrašykite</i>).....(....) proc. 6. Kita (<i>Įrašykite</i>).....(....) proc.
Koks turėtų būti šių centrų valdymas?	

Ačiū už jūsų nuoširdžius atsakymus

Ataskaitos „Universalių daugiaviečių centrų (UDC)
steigimas ir plėtra: tyrimo metodika“
3 priedas

**ANKETA
LIETUVOS EKSPERTAMS**

Gerbiame,

Lietuva rengiasi įsisavinti Europos Sąjungos struktūrinės paramos 2007-2013 metams lėšas. Dalis šių lėšų numatoma skirti Universalių daugiaviečių centrų savivaldybėse steigimui. Šių centrų įsteigimas išplėstų galimybes vietos bendruomenių nariams gauti reikiamas socialines, pedagogines, psichologines paslaugas seniems žmonėms, neįgaliesiems asmenims, vaikams ir šeimoms.

Maloniai prašome Jus pasidalinti savo patirtimi apie centro veiklą. Tikime, kad Jūsų išsamūs atsakymai prisidės prie paslaugų plėtros savivaldybėse.

I. Bendra informacija

1. Savivaldybės pavadinimas

.....

2. Įstaigos pavadinimas, adresas, tel., faks. Nr., el.p. adresas

.....

3. Įstaigos vadovo vardas, pavardė.....

4. Įstaigos steigėjas.....

5. Įstaigos finansavimas (steigėjo, rėmėjų, projektinės lėšos, klientų įnašai ir kt.)

5. Darbuotojai:

5.1 esami (pedagoginiai, socialiniai, medicinos ir kt.). Įvardinti kiek ir kokių.....

5.2. trūkstanti, įvardinti kiek ir kokių.....

II. Informacija apie įstaigą

1. Struktūra, valdymas: tikslų numatymas/ strateginiai tikslai/vadovavimas/ataskaitos/ rezultatų vertinimas.

2. Tikslinė (-ės) klientų grupė (-ės).....

3. Įstaigos tikslas (-ai) (pagal atskiras veiklos sritis).....

4. Įstaigos uždaviniai (pagal atskiras veiklos sritis).....

5. Įstaigos funkcijos (pagal atskiras veiklos sritis).....

6. Įstaigos veiklos principai.....

7. Teikiamos paslaugos/veikla/kokiai tikslinei grupei skirta paslauga

8. Kokių paslaugų trūksta kiekvienai tikslinei grupei? Kodėl?

9. Kokias paslaugas reikia plėtoti? Bendruomenei, šeimai, individui

10. Kokia patirtimi galėtumėte pasidalinti, patarti ar pan. (organizuojant darbą, teikiant paslaugas, surandant klientus ir kt.)

11. Koks turėtų būti idealus valdymas, veiklos organizavimas..... finansavimas.....

12. Vykdoma projektinė veikla (kokiose projektuose ir kokie tikslai)
.....

-
13. Bendradarbiavimas su socialiniais partneriais (savivaldybės ir/ar valstybinėmis įstaigomis, NVO ir kt.). Su kuo ir kokie bendradarbiavimo tikslai bei rezultatai.
14. Kita

Ačiū už jūsų nuoširdžius atsakymus